

Сільське господарство. Молочно-овочево приміське господарство, розвинуте садівництво та закріплені за селищем значні території ріллі.

Транспорт. Через територія смт. Антонівка проходить залізничний шлях “Дорога на Джанкой” (Одеса – Миколаїв – Херсон – Джанкой – Керч) на заході з місцем перетину р. Дніпро на півночі селища залізничним мостом та автомагістраль на сході. В центрі смт. Антонівка (на границі між с. Кіндійка та с. Антонівка) через р. Дніпро проходить автомобільний міст.

Загалом фізико-географічне положення позитивне, умови сприятливі для сільського господарства (садівництва, виноградарства) та надання рекреаційних послуг (на території висаджений сосновий парк “40 років Жовтню” біля зведеної стели місця форсування р. Дніпро у 1944 році 945 стрілецькою дивізією – місце початку визволення м. Херсона від німецько-фашистських загарбників).

Література:

1. Кваша С.В., Бойко В.М. Херсонська область. Природа, населення, господарство: Посібник. – Херсон: Айланта, 2004. – 82с.
2. Природа Херсонської області. Фізико-географічний нарис. (Відп. ред. М.Ф. Бойко). – Київ: Фітоцентр, 1998. – 120с.
3. Бойко М.Ф., Москво Н.В., Тихонов В.И. Растительный мир Херсонской области. – Научно-популярный очерк. – Симферополь: Таврия, 1987. – 142с.
4. www.mfa.gov.ua
5. www.worddigitallibrary.org

НІКІТЕНКО А.

ВАЖЛИВІСТЬ ВИВЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ВИКЛАДАННЯ ЙОГО В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ

На вивчення сільського господарства України у 9 класі відводиться 4 години і практична робота №9 „Нанесення на контурну карту розміщення посівів сільськогосподарських культур. Аналіз статистичних даних щодо виробництва сільськогосподарської продукції.” У 10 класі сільське господарство вивчається також як окрема тема і як підтема кожної з вивчаючих країн. Розглядаючи тему, використовуються такі засоби навчання: підручники, карти, атласи, статистичні дані, таблиці, ілюстрації, додаткову літературу. Застосовуються такі методи вивчення сільського господарства: пояснювально-ілюстративний, дослідницький, частково пошуковий, репродуктивний, проблемного викладу.

Починаючи вивчати сільське господарство України чи інших зарубіжних країн учитель повинен дати учням систему понять про територіальну організацію сільськогосподарського комплексу країн. Система базується на значному масиві фактичних даних про умови й особливості розвитку, розміщення по території, шляхи ведення (екстенсивне чи інтенсивне), значення сільського господарства. Крім цього визначається поняття про порайонну його спеціалізацію. [3]

Учні повинні зрозуміти закономірності розвитку сільського господарства. Практично у всьому світі діяльність, пов'язана із забезпеченням населення продуктами харчування і продуктами споживання, вийшла за межі власне сільського господарства і утворює нині систему взаємозалежних галузей, в якій взаємодіють сільське господарство, переробна промисловість, складське та холодильне господарство, оптові та роздрібні торгові підприємства, підприємства сільськогосподарського машинобудування, сільськогосподарської хімії, сільськогосподарської науки, агробанки тощо. В економічно розвинутих країнах, в країнах з перехідною економікою, в постсоціалістичних країнах такі поєднання розвинулись до агропромислових комплексів (АПК). У багатьох країнах, що розвиваються, також розпочалися аналогічні процеси, але агропромислова інтеграція знаходиться тут на початкових рівнях розвитку. Коли ж йдеться про світове господарство, то систему, в якій поєднано сільське господарство і пов'язані з ним галузі, називають агробізнесом, або агровиробничою сферою.

В основу агровиробничої сфери світового господарства становить саме сільське господарство - один з найдавніших видів людської господарської діяльності. У дану тему також входить, порівняти частки зайнятого населення в сільському господарстві у різних країнах світу. Перш за все треба звернути увагу, що нині зайнято більш як 50 % економічно активного населення світу. Проте, якщо в країнах, що розвиваються, в сільському господарстві працює понад 2/3 зайнятого населення, то в окремих з них - 3/4, а в економічно розвинутих країнах - менш як 1/10, у США тільки 2,8% економічно активного населення. У всій же агровиробничій сфері зайнята більша кількість працівників. Наприклад, у США на одного зайнятого в сільському господарстві припадає понад 5 зайнятих в інших галузях АПК, в Європі відповідно 2-2,5 чоловіка. Отже, навіть в економічно розвинутих країнах в АПК зайнято 1/5, а то і понад 1/4 економічно активного населення. У сільському господарстві 99 % продукції виробляє землеробство і тваринництво. Інші галузі - аквакультура (розведення риби, молюсків тощо), використання комах (шовківництво та бджільництво) — відіграють незначну роль.

Учитель задаючи ряд проблемних питань учням, визначають, які чинники впливають на співвідношення рослинництва і тваринництва в країнах. А саме: від рівня індустріалізації країни (в Північній Америці та Європі - високомеханізоване тваринництво), природних умов (пасовищне тваринництво в посушливих степових та напівпустельних районах), етнічних і релігійних особливостей тієї чи іншої країни (наприклад, іслам забороняє вживання свинини, індуїзм - вбивати корів). У цілому в економічно розвинутих країнах Європи і Англо-Америци переважає тваринництво, що ведеться на передовій базі з використанням досягнень науки, а в країнах, що розвиваються, особливо в екваторіальній, субекваторіальній зоні та зоні мусонного клімату - рослинництво.

Звертається увага учнів на те, що основу сільськогосподарського виробництва становлять земельні ресурси. Тому дуже важливим для країн і регіонів є кількість сільськогосподарських угідь, зокрема орних земель.[3]

Для актуалізації уваги учнів та спонукання до дискусії потрібно звернути їх увагу на те, що вони вважають основним соціально-економічним чинником сільськогосподарського виробництва. Якщо ж ситуація складається так, що учні не відповідають на запитання, то обов'язково потрібно звернути їх увагу на проблеми сучасності в сільському господарстві, а саме на форми земельної власності, способи виробництва. Адже саме від цього і залежать аграрні відносини, які і є основним соціально-економічним чинником сільськогосподарського виробництва.

В дискусії потрібно визначити та обґрунтувати, що собою являють кожна з форм земельної власності. Звернути увагу, що в економічно розвинутих країнах більша частина земельного фонду і основні продуктивні можливості сільськогосподарського виробництва зосереджені в фермерських господарствах. Основою організації виробництва є сімейна ферма (з мінімальним використанням найманої робочої сили). Частина землі належить державі (1/4-1/3 площі), а також великим монополіям агробізнесу і церкві.[2]

У країнах, що розвиваються, картина більш строката. Пересічно понад 1/2 площ є общинними землеволодіннями або обробляються дрібними сімейними господарствами. Другий за площею (але основний за виробництвом) сектор землекористування - великі землеволодіння. В Латинській Америці — це великі латифундії (фазенди), в країнах Азії та Африки - землеволодіння місцевих феодалів (султани, шейхи, племенні вожді тощо).[1] Але феодалні відносини поступово замінюються капіталістичними, і все більшого значення набуває плантаційне (особливо в Латинській Америці та Південно-Східній Азії), місцями фермерське господарство. У процесі перебудови знаходиться землеволодіння і агровиробництво постсоціалістичних країн перехідної економіки. Колишні колгоспи, радгоспи, комуни перетворюються на кооперативи та агрофірми різних типів, поступово розгортається фермерське господарство, особливо в країнах Центральної Європи. Іншими соціально-економічними чинниками, що визначають розвиток сільського господарства та агровиробничої сфери в цілому, є рівень його технічної оснащеності, рівень хімізації, рівень впровадження досягнень НТР.

Разом з учнями вчитель повинен розглянути основні риси географії землеробства і тваринництва, використовуючи картографічні матеріали, ілюстрації, таблиці, схеми, різні дані з підручника та інших джерел.

Вивчаючи з учнями особливості землеробства і розглядаючи карти сільськогосподарських угідь треба звернути увагу на те, що основні райони рослинництва повністю збігаються з основними ареалами орних земель та багаторічних насаджень.

Структуру землеробства найкраще подати у вигляді таблиці і обов'язко записати її у зошити. У структурі землеробства розрізняють вирощування: зернових (пшениці, рису, кукурудзи, жита, проса, гречки та ін.); технічних (олійних, цукристих, волокнистих), коренеплодів (картопля, маниок та ін.), овочевих, багтанних і садових культур, а також різноманітних субтропічних і тропічних фруктів та рослин, що дають тонізуючі продукти (чай, кава, какао, кола тощо). При цьому виділити одну із найважливіших галузей землеробства — це зернове господарство.

Розповісти, що під зерновими у світі знаходиться більша частина площ орних земель.[4]

Розповіді для чого вирощуються інші культури. Учні також повинні наводити свої приклади. Технічні культури хоч і трудомісткі, але дуже прибуткові, тому у всіх районах, де вони культивуються, під них відводять найкращі землі. Можна, щоб учні зачитали невеликі приклади. Наприклад, з географії галузі рослинництва.

Розглядаючи основні риси географії тваринництва треба звернути увагу на те, що у різних країнах світу тваринництво має неоднаковий рівень розвитку. Обов'язково треба у вигляді схеми подати структуру тваринництва. Наприклад, в економічно розвинутих країнах (Європа, Північна Америка, Японія) та постсоціалістичних країнах з перехідною економікою (Центральна Європа, країни СНД) - це високоінтенсивна, високомеханізована галузь, що базується на такому ж інтенсивному і механізованому кормовиробництві. Основними ж галуззями є тут - молочне тваринництво, стійлове вирощування великої рогатої худоби на м'ясо, свинарство, високомеханізоване птахівництво. Тваринництво цих країн - високотоварна галузь, тісно пов'язана з переробними та збутовими ланками агропромислових комплексів. Але, якщо, наприклад, розглядати країни, що мають великі пасовища, тваринництво поєднує в собі риси екстенсивного виробництва (проте добре технічно оснащеного), пов'язаного з іншими ланками АПК. Тут вирощують велику рогату худобу на м'ясо, розводять овець, використовуючи пасовища. Це характерно, наприклад, для Південного Заходу США, Австралії, Нової Зеландії, ПАР, меншою мірою півдня України і Росії, Казахстану тощо.

Розглядаючи країни, що розвиваються, то тут склалося екстенсивне тваринництво, яке використовує можливості пасовищ і мало пов'язане з іншими галузями АПК. Найкраще тут розвинуте м'ясне та м'ясо-молочне тваринництво (велика рогата худоба при цьому менш продуктивна, порівняно з Європою чи США), пасовищне вівчарство, місцями конярство, верблюдівництво тощо. [1]

Серед країн, що розвиваються, найбільше поголів'я великої рогатої худоби на м'ясо розводять країни Латинської Америки (Бразилія, Аргентина, Мексика, Уругвай) та Східної Африки (Ефіопія), поголів'я овець та кіз - країни Південно-Західної та Південної Азії (Іран, Туреччина, Індія, Пакистан).[1]

Учитель перераховує основні галузі сільського господарства (сільськогосподарські культури, види худоби і напрямки тваринництва) у порядку їх значення, вказує, по яким продуктам країна відіграє важливу роль у світі, якими продуктами вона забезпечена і яких їй недостатньо. Для розуміння особливостей галузевої структури сільського господарства країни учням дають завдання порівняти її з галузевою структурою раніш вивчених країн.

В окремих випадках при розгляді великих країн учитель приводить статистичні дані, які підтверджують особливості галузевої структури сільського господарства країни і її значення у світі (наприклад, удільна вага країни в світовому сільськогосподарському виробництві, доля окремих культур у посівній площі і т. д.). [3]

У тих країнах, де є великі територіальні розбіжності в спеціалізації сільського господарства, розглядається розміщення сільського

господарства по районах країни. Якщо є по даній країні відповідні карти в підручнику (районів чи окремих галузей сільського господарства) розміщення сільського господарства встановлюється самими учнями. Зіставлення карт сільського господарства із картами природних умов і промисловості дозволяють привернути увагу до пояснення причин розміщення той чи іншої галузі або спеціалізації району.

Наприклад, характеризуючи сільське господарство США, учитель може відмітити:

- різкий поділ фермерів: крупні фермери, які використовують найману працю, і малі фермери, у більшості випадків орендаторів чужої землі;

- використання новітніх технологій у сільському господарстві;

- вузька спеціалізація сільського господарства по районах;

- фінансова допомога держави фермерам і орендаторам.

Підсумок уроку є те, що у США інтенсивне ведення сільського господарства. Потім характеризується галузева структура і розповідається про місце даної країни в світовому сільському господарстві, її забезпеченість продуктами цієї галузі.

Отже, учень повинен вміти визначати структуру сільського господарства та особливості сільськогосподарського виробництва і складати схему міжгалузевих зв'язків; характеризувати рослинництво і тваринництво; показувати на карті зони сільськогосподарської спеціалізації; оцінювати проблеми і наводити конкретні приклади змін, що відбуваються в сільському господарстві.

Література:

1. Галалюк Н. А. Сільське господарство. 9 кл. // Географія – 2007 - №13 – 14 – с. 38.
2. Заставний Ф. Д. Географія України: У 2-х книгах. – Львів: Світ, 1994. – 472 с.
3. Коберник. Методика викладання географії в школі. Навчально – методичний посібник.- К.: Стафед – 2, 2000.- 320 с.: іл., картосхеми.
4. Масляк П. О., Шипченко П. Г. Географія України: Пробний підруч. для 8 – 9 кл. серед. шк. – К.: Зодіак – ЕКО, 1996. – 432 с.: іл., карти.
5. Соціально-економічне становище України за 2008 рік. Інформація держкомстату України // www.ukrstat.gov.ua

Пилипченко А. Ю.

СУЧАСНІ ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АПК ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Перед початком ринкових реформ, як вважалося, існували тісні зв'язки між основними ланками АПК. Але їх початком, переходом до вільного ціноутворення інтеграційно-економічні зв'язки між господарюючими суб'єктами сировинної і переробної ланок АПК зазнали відчутної руйнації, а подекуди й повного розладу. З фактора позитивного впливу на стан виробництва в АПК інтеграційні зв'язки перетворилися в одну з причин поглиблення в ньому кризових явищ. Це гостро поставило питання не лише про відновлення цих зв'язків, але й, що вкрай важливо, застосування в інтеграційних процесах таких форм і механізмів, які б відповіли новим економічним умовам і мали ймовірну